

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van
proefsleuven op plangebied 'De Notel',
gemeente Oirschot (N.-Br.)**

M.C. Blom & J.Y. Huis in 't Veld

ARC-Rapporten 2003-52

Groningen
30 januari 2004
ISSN 1574-6887

1 Inleiding

1.1 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2003/189
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Oirschot
Plaats	Oirschot
Toponiem	'De Notel'
Kaartblad	51A
Coördinaten	150.250/391.500
Periode	Romeinse Tijd en Middeleeuwen
Type bodem	Zandgrond
Geomorfologie	Dekzandrug

1.2 Aanleiding van het onderzoek

In het plangebied 'De Notel' te Oirschot is door Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte woningbouw gepland. Door Grontmij Advies en Techniek bv een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) uitgevoerd, wat bestond uit grondboringen. Bij dit onderzoek werden een eventueel esdek aangetroffen en enkele scherven, afkomstig van aardewerk dat dateert uit de Romeinse Tijd, de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd (zie paragraaf 1.5). Om de noodzakelijke concrete gegevens over de eventuele vindplaats te krijgen, werd besloten om een Aanvullend Archeologisch Onderzoek (AAO) uit te laten voeren in de vorm van een proefsleuvenonderzoek. Op basis hiervan konden aanbevelingen worden gedaan over de verder te nemen stappen.

Het onderzoek is op 9 en 10 oktober 2003 uitgevoerd door Archaeological Research & Consultancy (ARC bv). Opdracht voor het onderzoek werd verleend door Grontmij. Het veldteam bestond uit mw. drs. M.C. Blom (veldtechnicus), drs. M. Cornelissen (assistent-veldtechnicus) en mw. M. Bannink (archeologisch veldwerker). De kraan werd geleverd door de firma Basten. De dagelijkse leiding was in handen van drs. J. Y. Huis in 't Veld. Het onderzoek is uitgevoerd volgens het Programma van Eisen (PvE) zoals opgesteld door drs. J. Schoneveld, ARC bv. Het vondstmateriaal is bestudeerd en beschreven door mw. drs. K.L.B. Bosma (aardewerk), mw. drs. H. Halıcı (bot) en drs. M.A. Huisman (metaal; zie paragraaf 2.2).

1.3 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksterrein ligt aan de noordkant van Oirschot, tussen de bebouwing aan de straten Castaert in het westen en Notel in het oosten (zie afb. 2).

1.4 Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek was om vast te stellen of het terrein behoudenswaardig is in de zin van het selectiebeleid van het Ministerie van O, C en W. Hieruit voortvloeiend waren er de volgende vraagstellingen:

Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied.

Afbeelding 2 Lokatie van het plangebied 'De Notel'.

- 1 Hoe is het gesteld met de gaafheid van het bodemarchief ter plaatse, zowel in horizontale als verticale zin?
- 2 Hoe is het gesteld met de conservering van het vondstmateriaal?
- 3 Is er een relatie te leggen tussen de *mobilia* en de grondsporen?
- 4 Wat is de aard en de ouderdom van de aangetroffen bewoningssporen? Strekken deze zich uit over de gehele onderzoekslocatie?
- 5 Hoe zeldzaam zijn de aangetroffen sporen binnen de archeoregio en hoe groot is de informatiewaarde?
- 6 Biedt de locatie mogelijkheden om het toenmalige landschap en de exploitatie daarvan te reconstrueren?
- 7 Welke graad van waardering dient aan het onderzoeksgebied te worden gegeven?

1.5 Onderzoeksgeschiedenis

Op 23 april 2002 en 10 april 2003 is door Grontmij Advies en Techniek bv een IVO uitgevoerd op het terrein (Van Beek & Fijma 2003). Dit onderzoek is uitgevoerd door middel van oppervlaktekartering en grondboringen. Het terrein bestaat uit een bouwvoor van ± 30 cm dik met daaronder een C-horizont. De C-horizont is onverstoorde. Op het hele terrein zijn A-C profielen aangetroffen waarbij de dikte van de A-horizont varieert van 25 cm tot 40 cm. De bodem is geclassificeerd als behorende tot de gooreerdgronden. Het wordt mogelijk gehouden dat in het verleden delen van de bovenzijde van de C-horizont zijn opgenomen in de A-horizont.

Op het westelijk deel van het terrein is een laag in de boringen aangetroffen die is geïnterpreteerd als een mogelijk esdek. Opvallend is echter dat het mogelijke esdek hier tussen de 65 cm en 110 cm dik is, terwijl op de rest van het terrein esdek ontbreekt. Mogelijk gaat het hier niet om een esdek, maar om een grondspoor of een diepe verstoring die tot ver in de C-horizont reikt. Het is evenwel mogelijk dat op het westelijk deel van het terrein een restant esdek aanwezig is. Zowel in de boringen als tijdens de oppervlaktekartering werden enkele archeologische indicatoren aangetroffen, die door de Grontmij zijn gedateerd in de Romeinse Tijd, Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

1.6 Werkwijze

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken zijn in het plangebied twee proefsleuven aangelegd van 5×50 m. De eerste proefsleuf is aangelegd over boring D van het booronderzoek van Grontmij. Deze sleuf is noord-zuid gericht (afb. 3) en zou uitsluitel moeten geven over het feit of er op deze plaats een esdek of een grondspoor/verstoring aanwezig is. De tweede proefsleuf is vanaf boring 5 in zuidelijke richting aangelegd (afb. 3). In boring 5 is de C-horizont aangetroffen op 60 cm beneden het maaiveld, terwijl elders op het terrein de C-horizont aanwezig is op 25 cm tot 40 cm beneden het maaiveld. Bij boring 5 kan ook sprake zijn van een grondspoor. In beide werkputten is één vlak aangelegd. In overeenstemming met het PvE is slechts een aantal aangetroffen grondsporen gecoupeerd. Hierbij is vooral gelet op de sporen die in aanmerking komen om de vraagstelling te kunnen beantwoorden. Deze sporen zijn gefotografeerd en getekend. In beide werkputten zijn de lengteprofielen aan de westzijde gefotografeerd en getekend (bijlage 1).

Afbeelding 3 Puttenkaart. Kaart: B. Schomaker).

2 Resultaten

2.1 Sporen en structuren

In werkput 1 zijn in totaal tien sporen aangetroffen (afb. 4). Alle sporen bleken recente, dan wel subrecente verstoringen te zijn. Er zijn geen archeologisch relevante sporen gevonden. De verstoringen zijn alle donker van kleur en tekenden zich duidelijk af in het vlak. Twee sporen, nummers 8 en 10, zijn gecoupeerd en getekend. Spoor 8 leek in eerste instantie een cluster van esgreppels te zijn. In de coupe bleek dat de vulling van de esgreppels uit donkere bouwvoor bestond, waarbij geconcludeerd kon worden dat het hier geen esgreppels betreft. Spoor 10 bleek een sloot te zijn, waarvan ook vastgesteld moest worden dat het hier om een recent spoor handelt. Direct onder de bouwvoor was de ingraving van de sloot namelijk al waarneembaar. In werkput 2 zijn in totaal acht sporen aangetroffen (afb. 4). Deze sporen bleken eveneens alle van recente aard te zijn. In beide werkputten zijn recente ploegsporen tot in het gele zand (C-horizont) aangetroffen zie bijlage 1. De dikte van de bouwvoor fluctueert tussen de 30 en 60 centimeter. Op enkele plekken lijkt er een ophoging van het terrein te hebben plaatsgevonden, mogelijk in twee of drie fasen.

2.2 Vondsten

Aardewerk

Het aangetroffen aardewerk bestaat uit 15 scherven, met een totaalgewicht van 157,4 gram (tabel 1). Het betreft twee rand- en acht wandscherven, één scherv van een bodem en vier stukken moderne dakpan. Het aardewerk dateert voornamelijk uit de 18e en 19e eeuw. Er zijn twee scherven gevonden die een oudere datering hebben, 15e en 16e eeuw (vondstnr. 5; gevland Siegburg en Raeren/Frechen steengoed).

Bot

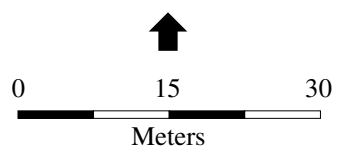
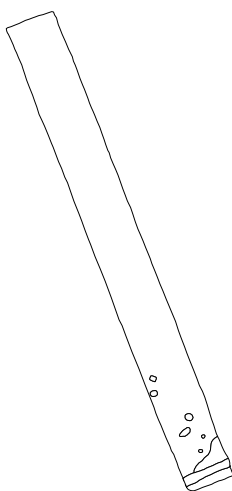
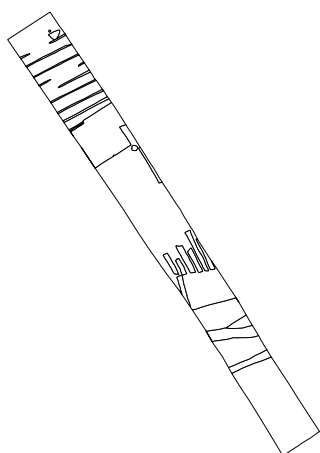
Er zijn twee dierlijke botten gevonden, één femur- en één vertebrafragment van rund. Beide zijn afkomstig van een dier dat jonger was dan 3,5 jaar.

Metaal

Het onderzoek heeft slechts vijf metalen vondsten opgeleverd: vier van ijzer en één van koper. Deze vondsten kunnen niet gekoppeld worden aan archeologische sporen en zijn dus allen afkomstig uit een onbetrouwbare context. De ijzeren voorwerpen bestaan uit een onbepaalde object, een geëmailleerd fragment en twee niet nader te dateren handgesmede spijkers. De kwaliteit van het emaille toont aan dat dit fragmentje van 19e eeuwse of van nog recentere oorsprong is.

3 Conclusie en aanbeveling

Waarschijnlijk is het onderzoeksterrein opgehoogd, vermoedelijk om het te egaliseren. De C-horizont golft enigszins en lijkt vrijwel geheel te zijn afgetopt. Er is op het terrein geen A- of B-horizont meer aanwezig, afgezien van een te verwaarlozen restant B-horizont in werkput 2. De tijdens het booronderzoek van Grontmij

Afbeelding 4 Overzicht van alle grondsporen. Kaart: B. Schomaker.

vondstn. werkput vlak			spoor	vulling segment soort			rand	wand	bodem	overig	totaal	gewicht (gr.)	opmerkingen
1	1	511	1011	1	3	roodbakkend	1	2	1	–	4	40,4	bodem: pootje, rand van bord met slibversiering, waarschijnlijk 18e eeuw
2	1	511	1011	1	4	grijsbakkend	–	–	–	3	3	10,1	waarsch brokken van moderne dakpannen
3	1	511	1011	1	7	roodbakkend	–	1	–	–	1	9,2	Nieuwe Tijd
3	1	511	1011	1	7	industrieel wit	–	1	–	–	1	1,6	rode bovenglazuurbeschildering, waarschijnlijk late 18e eeuw
4	1	511	1011	1	8	grijsbakkend	–	–	–	1	1	14,3	brok van moderne dakpan
4	1	511	1011	1	8	industrieel wit	1	–	–	–	1	7,0	rand van kopje of kom, late 18e – vroege 19e eeuw
5	1	999	999	1	1	steengoed	–	2	–	–	2	16,4	één Siegburg gevamd 15e eeuw, één Raeren/Frechen 16e eeuw
5	1	999	999	1	1	roodbakkend	–	2	–	–	2	58,4	één van 19e-eeuwse Nederrijnse voorraadpot, de andere te klein om nader te determineren
totaal											15	157,4	

Tabel 1 Overzicht van het aangetroffen aardewerk.

aangetroffen scherven zijn waarschijnlijk afkomstig van elders. Deze zouden bijvoorbeeld tijdens de ophoging van het terrein hier terecht kunnen zijn gekomen.

Gezien het ontbreken van archeologisch relevante sporen in beide werkputten, moet geconcludeerd worden dat het terrein niet behoudenswaardig is in de zin van het selectiebeleid van het Ministerie van O, C en W. Het bodemarchief is zwaar verstoord. Dit houdt in dat eventueel aanwezige bewoningssporen vernietigd zijn. Aanbevolen wordt geen verder archeologisch onderzoek op 'De Notel' plaats te laten vinden.

Literatuur

Beek, J.L. van & P. Fijma, 2003. *Archeologisch onderzoek "De Notel" te Oirschot*. Assen (Grontmij rapport 101548). conceptrapport.

Westprofiel werkput 1

Westprofiel werkput 2

Legenda

- Bouwvoor humusrijke laag van donkerbruin fijn zand
- Grijs en geel gevlekte verploegde laag, fijn zand
- Gevlekte laag fijn zand
- Onderlaag, geel en grijs en oranje gevlekt met ijzer en leemplakken
- Ploeg- of spitsporen
- Restant B-horizont? Geel met bruin/grijsbruin gevlekt fijn zand
- Bruingrijze laag fijn zand, humusrijk
- Grijs gevlekte laag fijn zand
- Recente vergraving, humusrijk, idem S9 in vlak 1
- Verstoorde doorploegde laag bruin en lichtbruin gevlekt fijn zand
- Recente sloot, zwartgrijs zand met houtskool en baksteenpuin

